

TÜRKİYE YAYINCILAR BİRLİĞİ YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ KOMİTESİ

2005 Yılı Raporu

Ragıp Zarakolu

Yayınlama Özgürlüğü Komitesi adına

Türkiye geçtiğimiz yıl Avrupa Birliği uyum yasaları ile önemli demokratik reformlar yaptı. Ama bunların gerçek hayat içindeki yansımaları görülemedi. Hatta demokratikleşme sürecine yönelik, uygulamada belli bir dirençten söz etmek de mümkün. Son günlerde ise eski yasakçı eğilimlerde artış gözlenmeye başlandı. Yeni yasalarla düşünce ve ifade özgürlüğü açısından atılan olumlu adımlar geri alınmaya başlandı. Bu olumsuz gelişmenin altını çizme ve geri çevrilmesi gerektiğinin altını çizme durumundayız.

DÜNYADAKİ DURUM

Üyesi bulunduğumuz Uluslararası Yayıncılar Birliği (IPA), Uluslararası Yayınlama Özgürlüğü Komitesi aracılığıyla, Türkiye yanında, diğer ülkelerde de düşünce ve ifade özgürlüğünü kısıtlayan uygulama ve yargılamaları takip etmektedir. Bunlar arasında, Yunanistan'da Hz. İsa'yı konu alan bir çizgi roman hakkında, "mukaddesata hakaret" gerekçesi ile açılan bir dava, IPA'nın tepkilerinden sonra beraatle sonuçlandı. Lübnan'da da Dan Brown'ın "Da Vinci Şifresi" adlı popüler romanı, aynı gerekçelerle yasaklandı. Bu kitap, Vatikan'ın da "okunması yasak kitaplar" listesine alındı. En son İran'da Paul Coelho'nun "Zahir" adlı kitabının yasaklandığını biliyoruz.

IPA üyesi olan Amerikan Yayıncılar Birliği (AAP), Amerika'daki Bush yönetiminin çıkardığı Patriot Yasası'nın kütüphanelere getirdiği bilgi getirme yükümlülüğüne ilişkin kampanya yürüterek, toplanan imzaları parlamentoya iletti. Ayrıca bazı eyaletlerdeki Kütüphanelere sokulmayan kitaplarla ilgili bir kampanya daha yürüttü.

Üyelerimizden Avesta Yayınevi editörü Abdullah Keskin'i ise, AAP'nin her yıl verdiği "Jery Laber Uluslararası Yayınlama Özgürlüğü 2005 Ödülünü" aldığı için kutluyoruz. Abdullah Keskin, Amerikalı gazeteci Jonathan Randal'ın, "Bunca Bilgiden Sonra Ne Bağışlaması" adlı kitabından dolayı 800 milyon TL para cezasına mahkum edilmişti, önceki yıllarda yayınladığı birçok kitap yargılama konusu olmuştu. Bu arada Birliğimizin Yayınlama Özgürlüğü Komitesi'nin başkanı olan Ragıp Zarakolu'na da Norveç Yazarlar Birliğinin Norveç Kültür Bakanlığı ile birlikte organize ettiği "Düşünce Özgürlüğü Ödülü" verildi.

TÜRK CEZA YASASI

Yeni TCK da gelecekte düşünce özgürlüğü bakımından kısıtlayıcı özellikler taşıyor. Basın Yasası ile yazarlara ve yayıncılara getirilen özgürlükler geri alınıyor, yeniden hapis cezaları getiriliyor. Yasadaki 305. maddede, "temel milli yararlar aleyhine eylemlerde bulunulması" şeklinde, 4. fıkradaki açıklamalarıyla birlikte, ideolojik, dar yorumlara açık yeni bir suç ihdas edilmektedir. Bu madde 1991'de kaldırılan 140. maddenin kanuna yeniden dahil edilmesi anlamına gelmektedir. Diğer birçok maddeler de, belirsiz, yoruma açık tanımlamalarda bulunarak basın ve bilgi edinme özgürlüğünü kısıtlama potansiyel ve eğilimini taşımaktadır. Geçmişte eleştirel içerikli bir çok yayın "devlete, kurumlarına ve Türklüğe hakaret" şeklinde yorumlanarak, ideolojik kaygılarla yasaklanabildi ve yazarlar, yayıncılar

hapsedildi. Yeni tasarı da eleştiri ile hakaret ve aşağılama arasında somut bir ayırım yapmaksızın, dar yorumlarla yeni davaların devam etmesinin önünü açıyor. Devam eden davalarla ilgili bilgi edinme hakkı da, yeni tasarı ile tehdit altına giriyor.

Geçtiğimiz yıl, kitap yayıncılığı özelinde, yazarlara ve yayıncılara yönelik yasaklama ve yargılama sayısında bir düşme eğilimi gözlenmekle birlikte ve daha önce açılan davalarda daha fazla beraat kararına rastlanmasına karşın, sorunların devam ettiği gözlemlendi. Yasaklama sayısının ve beraat kararlarının artmasında en önemli neden, elbette hükümetin, düşünce ve ifade özgürlüğünün alanını sınırlı da olsa genişleten yasal değişiklikleri yapma ve AB süreci bağlamında ilerleme isteği idi. Önemli yasal değişiklikler yapılmasına, yayıncılar açısından önemli bir sorun teşkil eden TMY'nin 8. maddesinin kaldırılmasına, TCK 312 maddesinin yetersiz de olsa kısmi değişikliğe uğramasına rağmen yayıncıların özgürlüğü alanındaki sorunların sona ermediği görüldü. Biçimsel sorunlar etrafında, daha değişik bir baskı ve kontrol mekanizması kurulmaya çalışıldığı gözlemlendi. Örneğin "İsrail ve Siyonizm Kışkacında Türkiye" kitabının yazarı Prof. Dr. Cemal Anadol TCK'nın 312'nci maddesi uyarınca yargılanmaya başlandı. Açılan kamu davasının iddianamesinde, 'kitabın bazı bölümlerinde halkın din farklılığı gözeterek düşmanlığa kışkırtıldığı' suçlaması yer aldı. Geçtiğimiz günlerde Mehmet Şevket Eygi davasının gerekçeli kararında Yargıtay, bu yasa maddesine dayanarak laiklik gibi konularda düşünce özgürlüğünün engellenebileceğini açıkladı. Her türlü fikir ve düşüncenin serbestçe yayılabilmesi ve tartışılmasının, demokrasinin temel ilkesi olduğunu düşünüyoruz. Buna "şok edici düşünceler" de dahildir. Ne yazık ki, Yargıtay'ın bu konuda yaptığı daha önceki içtihat kararı, daha sonraki bir kararla geri alınmış oldu.

BASIN YASASI

Basın Yasasında yapılan değişikliklerin, Uluslararası Yayıncılar Birliği'nin de belirttiği gibi yayıncıların özgürlüğü bakımından önemli kısıtlamalar getirerek, yine sorunlarla dolu bir gelecek hazırladığını belirtmek zorundayız. Bu yeni kısıtlamalar matbaalara ve süreli yayınların bazı biçimsel düzenlemelerine ilişkin olarak getirildi. Diğer sektörleri düzenleyen yasalarda, biçimsel eksikliklere yönelik olarak getirilen para cezalarıyla oranlanamayacak yükseklikte para cezaları öngörüldü. Örneğin matbaaların bastıkları kitap ve süreli yayınların örneklerini polis ve savcılığa teslim etmeleri yükümlülüğünde olduğu gibi. Aslında, demokrasilerde, matbaaların bastıkları kitapları polise ve savcılığa getirme gibi bir yükümlülüğü yok, çünkü kitaba potansiyel bir suç unsuru olarak değil, kültürel bir ürün olarak bakılıyor.

Bazı matbaalar hakkında, ne tesadüfse muhalif içerikli kitaplarla ilgili olarak, geç getirme gerekçesi ile soruşturma ve davalar açıldı, bu ise matbaaları bir çeşit ön sansür organı olarak davranmaya itiyor. Sorun çıkacağına, "sakıncalı" olabileceğini düşündükleri kitapları basmamayı tercih ediyorlar. Öte yandan süreli yayınlarla ilgili olarak getirilen yeni düzenlemelerde adres ya da yazı işleri müdürü değişikliğini geç bildirme, veya künye basmayı unutmama gibi gerekçelerle çok ağır para cezaları öngörülüyor.

Örneğin Basın Yasası'na eklenen geçici bir madde ile süreli yayınların sahiplerine yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 30 gün içinde yayın türünü (yerel, bölgesel, yaygın olup olmadığını) Cumhuriyet Savcılıklarına bildirme yükümlülüğü getirildi. Yasanın böyle bir yükümlülük getirdiğinden haberi olmayan bir çok amatör edebiyat ve sanat dergisi verilen süre içerisinde bu bilgiyi vermedikleri için

yasadan sonra yayınladıkları her dergi sayısı için ayrı ayrı olmak üzere her sayı için 20 Milyara (TL) kadar idari para cezalarına çarptırıldılar. Bu nedenle birçok edebiyat ve sanat dergisi kapanmak zorunda kaldı.

FİKİR VE SANAT ESERLERİ KANUNU

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'yla, korsan yayını önlemek gerekçesi ile, dünyada hiçbir ülkede benzeri olmayan, devletten satın alınacak bandrollerin kitaplar üzerine yapıştırılması zorunluluğu getirilmişti. Yasa hazırlanırken, bandrol uygulamasının Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin getirdiği "hiçbir ön izin almadan ve bedel ödemedi yayın yapma özgürlüğüne" aykırı olduğu, yayınlama özgürlüğü açısından büyük sakıncalar doğuracağı, devlet görevlilerinin bandrol vermeyerek bile kitapların yayını engelleyebileceği uyarılarımız dikkate alınmamıştı. 2004 yılında, Türkiye Yayıncılar Birliği tarafından defalarca büyük sayılarda bandrol ihtiyacı doğacağı, gerekli tedbirlerin alınması gerektiği uyarısı yapılmasına rağmen ders kitaplarının sezonunun başladığı Ağustos ve kültür yayınları sezonunun başladığı Ekim ayları içerisinde yaklaşık birer aylık sürelerde bandrol satışı yapılmadı. Kitaplar yayınlanamadı ve fiilen yayınlama özgürlüğü engellenmiş oldu.

12 Mart 2004 tarihinde yürürlüğe giren Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu değişiklikler ile yine korsan yayını önlemek gerekçesi ile süreli olmayan yayınları basan matbaaların, yayınlayan yayıncıların ve satan kitapçıların Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan belirli bir ücretle **sertifika** alma zorunluluğu getirildi. Sertifika almadan kitap basan, yayan, satanlar hakkında 10 milyardan–100 milyara (TL) kadar para cezası getirildi. Böylelikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ve Anayasa'nın 28. Maddesinde "Basın hürdür sansür edilemez. Basımevi kurmak izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz" ve Anayasa'nın 29. maddesindeki "Süreli ve süresiz yayın önceden izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz" hükümlerine aykırı olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan sertifika almadan süresiz yayın yapılamaması hükmü getirilmiş oldu.

HAKARET DAVALARI

Geçtiğimiz yıl Başbakan Tayyip Erdoğan başta karikatüristler olmak üzere birçok gazeteciye kendisine hakaret ettikleri gerekçesiyle tazminat davaları açtı. Bundan yazarlar ve yayıncılar da nasibini aldı. Penguen dergisi, ağır tazminatlar ödeme tehdidi altında. Erdoğan, kişilik haklarına saldırıda bulunduğu gerekçesiyle Yalçın Küçük'ün "İsyan" adlı kitabı için ihtiyati tedbir yoluyla yayının durdurulması talebinde bulunup, 40 milyar lira (TL) da manevi tazminat istedi. Ankara 14'üncü Asliye Hukuk Mahkemesi, kitap için istenen ihtiyati tedbir talebini kabul etmedi. Böylelikle ilk kez bir hakaret davasında bir kitap için yayını durdurma talebinde de bulunulmuş oldu. Başbakan Erdoğan'ın bir yandan yasalar çıkartıp yayınlama özgürlüğüne sahip bir Türkiye yaratmaya çalıştığını söylerken diğer yandan kitap toplatma talebinde bulunması ilginç bir çelişki olarak değerlendirildi. Kişilik hakları gerekçesi ile, daha önce Mehmet Ağar, Fatih Terim ve Tarkan vb. gibi politika, TV, spor ve müzik gibi farklı alanlarda bazı ünlü kişilerin, haklarında yazılan kitapları toplattığını biliyoruz. Şimdi bu kervana İbrahim Tatlıses de katıldı. Hasan Baran'ın, "Ayağında Kundura" adlı kitabının, "kapağında bölücü renkler olduğu" gerekçesi ile toplatılarak, 8000 kitaba el konulması, neresinden bakılsa anlaşılabilir bir olay değil. "Bölücü renkler," geçmişte de birçok soruşturma ve dava konusu olmuştu (2 yıl önce, Hakkari'de, üzerinde gökkuşağı renkleri olan bir tiyatro storuna el konulmuş, Mahir Günşiray hakkında

dava açılmıştı). Kapakta yer alan gökkuşağı içinde “bölücü örgüt” renkleri örneğine ise, ilk kez rastlanmakta, yasakçı anlayışların hangi boyutlara varacağını ilginç bir örneğini sunmaktadır. Özellikle yaratıcı bir alan olan sanat dünyasında yer alan kişilerin, yasakçı eğilimlere yönelmesinin daha da kınanması gereken bir davranış olduğunu düşünüyoruz.

KİTAP İMHA ARZUSU

Isparta'nın Sütçüler İlçesi Kaymakamı Mustafa Altınpınar'ın, Ermeni soykırımı iddialarına yönelik açıklamalarına kızdığı yazar Orhan Pamuk'un kütüphane ve kitaplıklardaki kitaplarının toplatılarak imha edilmesi için talimat verdiği ortaya çıktı. Sütçüler Kaymakamlığı Özel Kalem Müdürlüğü'nden 15 Şubat tarihinde ilçedeki kamu kurum ve kuruluşlarına bir yazı gönderilerek kütüphane ve kitaplıklardaki Pamuk'a ait kitapların toplatılması istendi. Türkiye Yayıncılar Birliği olarak bir basın toplantısı ile giderek bir linç havasına büründürülen bu olayı kınadık ve devletin ilgili kurumlarının yasal hiçbir yetkisi olmamasına rağmen, sadece kendi kişisel kararları ile kitap toplatıp imha kararı verebilen kaymakamlardan bu kararlarının hesabını sormasını talep ettik. İçişleri Bakanlığı Orhan Pamuk'un kitaplarının imha edilmesini isteyen Sütçüler Kaymakamı Mustafa Altınpınar'a kınama cezası verildiğini açıkladı. İçişleri Bakanı bile böyle bir davranışın kınama cezası ile cezalandırılmasının yetersiz olduğunu söylemek durumunda kaldı. Bu olaya Milas Kaymakamı'nın Nâzım Hikmet ile ilgili bir şiiri okuduğu için bir lise öğrencisini tutuklatmasını isteme olayı eklendi.

Düşünce ve ifade özgürlüğüne ilişkin geçen yıl umut yaratan gelişmeler, ne yazık ki bu yıl yerini endişelere bıraktı. Basın Yasası ile sağlanan, basın davalarında mensuplarına hapis cezası öngörülmemesi gibi kısmi olumlu gelişmeler, parlamentoca, basın kuruluşlarından gelen eleştiri ve önerileri dikkate almadan çıkarılan yeni TCK ile yeniden hapis cezası getirilmesi ile, geri alınmış oldu ve basın mensupları yeniden hapis cezası tehdidi ile yüz yüze kaldılar. Öte yandan düşünce ve ifade özgürlüğünün hayata geçmesi bakımından, bazı aşırı grupların tehditleri de, engelleyici bir etken haline gelmeye başladı. Tehditler nedeni ile, Mart ayında, YKY Kültür Merkezi, Ermeni Sorununa ilişkin bir konferans dizisini iptal etmek durumunda kaldı. Başbakanlığa bağlı olan bir kurulca hazırlanan Azınlık Haklarına ilişkin bir raporun basına açıklanışı, şiddete maruz kalabildi. TTK Başkanı Halaçoğlu hakkında, İsviçre'de Ermeni sorununa ilişkin verdiği bir konferans nedeniyle bir İsviçre savcısı tarafından şikayet üzerine başlatılan bir soruşturmanın yanıtı, Türkiye'de aynı konuda toplanacak olan akademik bir konferansın tehditler nedeni ile iptal edilmesi olmamalıydı. Bir insanlık dramına ilişkin konunun incelenmesi ve tartışılması çok daha derin bir sükuneti, birbirini anlama çabasını ve bu işi kutupsallaştırmamayı gerektiriyor. Bu kutupsallaşma bazı marjinal ve aşırı grupların işine gelebilir, ama bunun engellenmesi gerekir. Orhan Pamuk'a karşı başlatılan kampanya, Halaçoğlu hakkında İsviçre'de başlatılan soruşturma, Osmanlı Ermenileri Konferansı'nın iptali, Türk-Ermeni ilişkilerinin normalleşmesi için çabaları ile bilinen, bu nedenle iki taraflı aşırı grupların tepkisini çeken Agos gazetesi başyazarı Hrant Dink hakkında açılan iki dava, ne yazık ki, bir tırmanışa ve son derece nazik bir alanda düşünce, ifade ve bilgi edinme özgürlüklerinin tehdit altına girdiğine işaret ediyor. Yürütmenin bu konudaki pasif tavrı, ne yazık ki söz konusu tırmanışın önünü açtı. Soğukkanlılıkla bu gidişin durdurulması gerektiğini düşünüyoruz.

YARGILAMALAR, TOPLATMALAR...

Sonuç olarak 2004 yılında ve 2005 yarı-yılında, 25 yayınevinin 37 yazarı ve 43 kitabı yargılama ile yüz yüze kaldı. 4 derleme de bu kaderi bölüştü.

Düşünce özgürlüğü kapsamı içindeki davalarda, artık beraat kararlarına daha sık rastlanır oldu. En son, Laz kültürünün yaşatılması ve geliştirilmesi ile ilgili çalışmaları ile tanınan araştırmacı Selma Koçiva'nın "Lazona" (Akyüz Yayınları), Ömer Asan'ın "Pontus Kültürü" (Belge Y.), Gazi Çağlar'ın "12 Eylül Yargılanıyor" (Belge Y.), Fikret Başkaya'nın "Akıntıya Karşı Yazılar" adlı kitapları beraat etti. Yine belli çevrelerin ısrarı sonucu açılan, Wadie Jwadie'nin "Kürt Milliyetçiliğinin Tarihi Kökenleri ve Gelişimi" (İletişim Y.) adlı kitabı hakkında iki yıldır devam eden dava ise, akademik araştırma özgürlüğüne ilişkin ayrıntılı bir gerekçe ile beraat etti. Beraat kararlarına, Naci Kutlay'ın "21. Yüzyıla Girerken Kürtler" adlı kapsamlı derlemesini (Peri Y.) ve Tori'nin "Ünlü Kürt Bilgin ve Aydınları" adlı kitabını (Sorun Y.) ve Mehmet Bayrak'ın "Geçmişten Günümüze Kürt Kadını" ve "Kürt Müziği, Dansları ve Şarkıları" adlı kitaplarını da ekleyebiliriz. Komşu bir ülkenin siyaset adamlarından biri olan Mesut Barzani'nin babasıyla ilgili "Mustafa Barzani ve Kürt Özgürlük Hareketi" (Doz Y.) adlı kitabı da son düzenlemelerden sonra beraat eden kitaplar arasındaydı. Dolayısıyla son reformların, Kürt sorunu ile ilgili kitapların yayınlanmasını daha az sorunlu hale getirdiği söylenebilir. Ancak, geçtiğimiz aylarda gazeteci Ahmet Kahraman'ın Evrensel Yayınları tarafından yayınlanan "Kürt İsyanı" adlı kitabı yasaklanarak yayıncısı yargılanmaya başlandı. Ünlü kürt destanı Memo Zin (Deng Yayınları) hakkındaki yasak hâlâ sürüyor. Avesta Yayınları'nca yayınlanan, Lazaref'in "Kürdistan Tarihi, Celile Celil'in Kürt Aydınlanması", Randall'ın "Bunca Bilgiden Sonra Ne Bağışlaması" adlı kitapları hakkındaki mahkumiyet kararlarında da herhangi bir değişiklik olmadı. Kürt sorunu ve azınlıklar ve bölgesel kültürler bağlamında yargılanan 8 kitap hakkında beraat kararı çıkarken, 3 kitap hakkında mahkumiyet kararı çıktı. Aram Yayınları'nın 5 kitabı hakkındaki 25 milyarı (TL) bulan toplam para cezası onandı. Gerilla Şiirleri, Gerilla Anıları Antolojileri, Hüseyin Kaytan'ın "Ammar İşaretleri", Gülçiçek Güneltekin'in "Dilimiz Kimliğimiz", Menaf Osman'ın "Gire Şeran (Yiğitler Tepesi)" adlı romanları mahkum oldu. Peri Yayınları'ndan çıkan "Dersimde Alevilik" adlı kitap hakkındaki beraat kararı bozulduğu gibi, kitap ve yayıncısı Ahmet Önal (TYB ödülü sahibi) hakkında 2 farklı dava birden açıldı. Peri'nin "Acının Dili Kadın" adlı kitabı da mahkum olanlar arasında.

1924 yılında Türk ve Yunan hükümetlerinin kendi yurttaşlarını, din farkı temeli üzerinde değiş tokuş ettiği günlere ilişkin, Anadolu mübadili Rumların anılarını toparlayan, Herkül Milas'ın "Göç" (İletişim Y.) adlı derlemesi hakkında mahkumiyet kararı çıktı. Bu karar, düşünce özgürlüğünü belge ya da eleştiri olma boyutunda da sınırlandıran Atatürk'ün anısını koruma ile ilgili yasaya dikkatleri çekti. Dünyanın hiçbir yerinde tarih içinde yerlerini almış, belleklerde yer etmiş kişilerle ilgili koruma yasaları çıkarılmıyor. Böylesine bir yasaya duyulan ihtiyaç, her şeyden önce onun anısına saygısızlık anlamına geliyor.

Bu bağlamda yılın son açılan davalarından biri de, George Jerjian'ın "Gerçek Bizi Özgür Kılacak / Türk Ermeni Barışması" (Belge Yayınları) adlı kitabı hakkında, Atatürk'ün anısına hakaret edildiği iddiası ile açılan dava oldu. Aynı yayınevinin çıkardığı gazeteci Zülküf Kışanak'ın "Yitik Köyler" adlı boşaltılan Kürt köyleri ile ilgili kitabı da, devlete hakaret gerekçesi ile yargılanan kitaplar arasına katıldı. Aynı yayınevinde yayınlanan Dora Sakayan'ın "Bir Ermeni Doktorun Yaşadıkları" adlı kitabından dolayı da benzeri gerekçelerle soruşturma başlatıldı.

Çıkan mahkumiyet kararları arasında ilginç olanlar var. Örneğin Susurluk olayını tartışmak artık mümkün değil, Sorun Yayınevi'nin çıkarmış olduğu Talat Turhan'ın "Mehmet Eymür: Ziverbey'den Susurluk'a Bir Mitçinin Portresi" adlı kitabı nedeniyle yazarla birlikte, yayıncı Sırrı Öztürk de mahkum oldu. Bu da bir başka yasak alana dikkatleri çekti. Devletin kutsallaştırılması, ona yönelik eleştirilerin hakaret olarak algılanması ve devlet gücüne dayanarak işlenen suçların örtbas edilmesi. TCK'nın 159. maddesi hâlâ düşünce ve eleştiri özgürlüğünü kısıtlayan bir etken olarak gücünü korudu. Çiviyazıları editörü Özcan Sapan da (TYB ödülü sahibi), benzeri nedenlerle, ağır para cezalarının tehditi altında. Özellikle yeni TCK'dan sonra, "hakaret" kavramının dar yorumu ile, düşünce, ifade ve bilgi edinme özgürlüklerinin daha da kısıtlanmasından endişe ediyoruz.

Tohum Yayınları'nın 4 kitabı hakkındaki açılan davalardan, "Özgürleşmeye Pedagojik Bakış" beraatla sonuçlandı. Yargılamaları devam eden kitaplardan, "Çok Kültürlülükten Tek Kültürlülüğe Anadolu", "Koçgiri / Kuzey Batı Dersim", "Kemalizm" nedeniyle, yayıncı Mehmet Ali Varış hakkında hapis ve para cezası talep ediliyor.

TCK'nın 426. maddesi çerçevesinde, Muzır Kurulunca, erotik edebiyata ve sanat kitaplarına yönelik yasaklama ve imha kararları, bu alanda sanat ve edebi yapıtları kapsam dışı bırakan bir yeni düzenleme yapılmasına karşın, 2004 yılında da devam etti. Irwine Welsh'in "Porno" adlı kitabının yayıncısı ve çevirmeni para cezasına çarptırıldı. Murat Kürüz'ün, Bilge Karınca Yayınları'ndan çıkan "Kadın-Erkek Faaliyet Raporu" adlı kitabında yer alan karikatürleri müstehcen bulundu. İstanbul 3. Sulh Ceza Mahkemesi kitabın toplatılmasına karar verdi. Ayrıca yayınevine yaklaşık 4.5 milyar (TL) liralık ağır para cezası verildi. Enis Batur'un "Elma" ve Metin Üstündağ'ın "Pazar Sevişgenleri" adlı kitaplarına müstehcenlik iddiasından verilen beraatleri Yargıtayca bozuldu, tekrar yargılanmaya başladılar. Yayıncılar Birliğimiz, bu alanda yapılması düşünülen, sanat ve edebiyat kitaplarına daha geniş bir yorum açısı sağlayan yasal değişikliği destekledi. TCK 426. maddenin kapsamından edebiyat ve sanat eserleri çıkartıldı. Bu gelişmenin sonucunda Meltem Arıkan'ın "Yeter Tenimi Acıtmayın" ve Pedro Almodovar'ın "Patty Diphusa Hikayeleri", Reynolds – Press'in "Seks İsyancıları", Chuck Palahniuk'un "Tıkanma", Filiz Bingölçe'nin "Kadın Argosu" adlı kitapları beraat ettiler. Ayrıntı Yayınları'nın yayınladığı "Yatak Odasında Felsefe" ve "Son Sürgün" adlı kitaplar hakkındaki imha ve para cezası kararları da Yargıtay'ca bozuldu.

Hukukun temel ilkelerine göre, kanunsuz suç olmaz. 1991 yılında TCK'nın 142. maddesi yürürlükten kaldırıldı. Bu nedenle verilen mahkumiyet kararları yanında, yasaklama kararları da yürürlükten kalktı. Şimdi TMY'nin 8.maddesi kalktığı için, bu temelde verilen mahkumiyet ve yasaklama kararlarının da kalkması gerekiyor. Bu doğrultuda, İsmail Beşikçi'nin toplanan kitaplarının iadesi için, Yurt Yayınları'nın Ankara 1 Nolu DGM'ye yaptığı başvurular peşpeşe reddedildi. Ankara 1 No'lu DGM , yeni bir iddianame ve yargılama olmadan, (ki bu ancak yeni bir basım için geçerli olabilir) TMY 7. maddenin ihlal edildiğini söyleyerek, yasağın kaldırılması ve kitapların iade edilmesi talebini kabul etmedi. Bu karar, ne yazık ki son demokratik değişiklikleri sadece görüntüyü kurtarmak için yapılmış, içeriği etkilemeyen düzenlemeler konumuna soktu. Eğer bir şey değişmeyecekse, bu değişiklikleri yapmanın anlamı ne?

Nitekim, en son, parlamento içi muhalefetin dillendirdiği "zina" konusu dışında yeterince tartışılmadan çıkarılan yeni TCY da, düşünce, ifade, basın ve yayınlama özgürlüğü bakımından, ilerideki dönemde, belirsiz tanımlamalar nedeniyle önemli sorunlar yaratma potansiyeli taşımaktadır. "Hakaret" ile

“eleştiri”, “bilgi ve haber edinme ve yayma” ile “özel hayatın gizliliği” ve “devlet sırları”, “örgüt popagandası” ile “siyasal inceleme ve habercilik”, “halkı birbirine tahrik” ile “toplumsal grupların gerçeklikleri ve sorunları”, “müstehcenlik” ile “bilim ve sanat”, “aşağılama” ile “toplumsal eleştiri” arasındaki sınır belirsizleştirilmiş, ideolojik bakışa göre keyfi yorumlama potansiyelini arttırmıştır. “İftira”, “milli yarar”, “siyasal yarar”, “yasak bilgiyi açıklama”, “devlete karşı savaşa tahrik”, “yabancı devlet yetkililerini tahrik”, “yabancı devlet başkan, bayrak vb.lerine karşı suçlar” gibi herkese göre değişebilen tanımlarla, basın ve yayıncılık yeni sorunlar yaşamaya hazır hale getirilmiştir. Sonuç olarak yeni TCY, daha yürürlüğe girmeden, yeniden değiştirilme zorunluluğu ile yüz yüze kalmıştır. Yeni TCY’nin ileride, basın, ifade, bilgilenme ve yayın yapma temel hakları bakımından ciddi sorunlar yaratmasının engellenmesi için, öncelikle 125, 134, 214, 215, 216, 220, 226, 301, 304, 305, 318, 323, 327, 329, 334, 336, 339, 340, 341, 342. maddelerinin yeniden düzenlenmesini zorunlu görmekteyiz. Ne yazık ki, bu değişikliklere ilişkin basın ve yayın çevrelerinin önerileri dikkate alınmadı.

Türkiye’de ifade ve yayınlama özgürlüğünün gelişebilmesi için, sadece yasama gücüne değil, yargı ve yürütme gücüne de büyük sorumluluklar düşüyor. İdeolojik gerekçelerle, yurttaşların temel haklarını kısıtlama anlayışından artık vazgeçilmelidir. Yargı kurumunun elinde, Türkiye’nin de önemli bölümünün imzacısı olduğu uluslararası hukuk ve sözleşmelerden yararlanarak, düşünce özgürlüğünün önünü, içtihatlarla açma gibi önemli bir araç vardır. İchtihat kurumu ne yazık ki, son on yıllık süreç içinde tam tersine, ideolojik gerekçelerle, zaten dar olan haklar çerçevesini daha da daraltma doğrultusunda kullanılmıştır. Hukukçulara ifade ve yayınlama özgürlüğünün gerçekleşmesine katkı sunma konusunda, daha fazla sorumluluk düşüyor. Özellikle Yargı kurumu, böylesine belirsiz tanımlamalar içeren yeni TCK’yi, Türkiye’nin taraf olduğu evrensel sözleşme ve anlaşmalar çerçevesinde daha geniş bir yoruma tabi tutacağını umut etmek istiyoruz. Yasama, düşünce ve ifade özgürlüğünün evrensel düzeyde ele alındığı bir yaklaşımı benimsemedi. Yargı kurumunun, düşünce ifade özgürlüğünün hayata geçmesinde, daha bağımsız ve özgür bir karar sürecini benimseyeceğini umut etmek istiyoruz. Bütün bu örnekler, düşünce ve yayınlama özgürlüğü bakımından, sadece hükümetlerin niyetinin ve yasama organının yaptığı değişikliklerin yeterli olmadığı, bunların konjonktüre göre çelişik eğilimler gösterebileceği, bunun için üç temel organda da, temel hak ve özgürlükler anlayışı bakımından köklü bir zihniyet değişimine ihtiyaç olduğu anlaşılıyor. Düşünce, ifade ve bilgi edinme özgürlükleri konusunda, özellikle kritik dönemlerde, YARGININ son bir kurtarıcı etken işlevi görmesini umut etmek istiyoruz.

Bu olmadıkça, sorunlar azalsa bile, tam olarak sona ermeyecektir, hatta yeniden tırmanışa geçebilecektir.

2004 YILINDA ve 2005 YARI-YILINDA YARGILANAN KİTAPLAR

<u>Yayınevi</u>	<u>Yazar</u>	<u>Kitap</u>	<u>Türü</u>
Aram	Menaf Osman	“Gire Şekan” (Yığıtler Tepesi)	(E)
Aram	Mehmet Sabatli	“Kasırga Taburu”	(E)
Aram	Kayhan Adnut	“Tufanda 33 Gün” (Beraat)	(E)
Aram	Timur Şahan	“İtirafçı/ Bir Jitemci Anlattı”	(A)
Ayrıntı	S. Reynolds–J. Press	'Seks İsyanları - Toplumsal Cinsiyet, Başkaldırı Rock'n Roll' (Beraat)	(U)
Ayrıntı	C. Palahniuk	“Tıkanma“ (Beraat etti)	(E)

Belge	George Jerjian	"Gerçek Bizi Özgür Kılacak"	(S)
Belge	Zülküf Kışanak	"Yitik Köyler"	(S)
Bilge Karınca	Murat Kürüz	'Kadın-Erkek Faaliyet Raporu'	(K)
Ceylan	Hasan Basri Aydın	"Tanrıya Metuplar" (Beraat)	(E)
Çetin	A. Öcalan	"Güney. Kürdistan'da Egemenlik"	(S)
Çetin	Derleme	"Öğrenci Gençlik Hareketi"	(S)
Çetin	Gülseren Aksu	"Güneşin Sofrasındayız"	(A)
Çetin	A. Öcalan	"Sosyal Devrim ve Yeni Yaşam"	(S)
Çetin	Mahsun Şafak	"PKK Kongre Belgeleri"	(S)
Çiviyazıları	M. de Sade	"Juliette"	(E)
Deng	Kemal Burkay	"Seçme Yazılar"	(S)
Deng	Ehmede Xani	"Mem u Zin"	(E)
Deng	Munzur Cem	"Alevilik, Zazaki ve Dersim"	(E)
Deng	Ali Dicleli	"Kürt Sorunu Barış Demokrasi"	(S)
Doz	Mesut Barzani	"Barzani ve Özgürlük Hareketi" (Beraat)	(S)
Everest	Meltem Arıkan	'Yeter Tenimi Acıtmayın'	(E)
Evrensel	Ahmet Kahraman	"Kürt İsyanları"	(S)
Güncel	Nedim Şener	"Uzanlar / Bir Korku İmparatorluğunun Çöküşü"	
Haziran	Derleme	"Cezaevi Direnişi 3: Ulucanlar"	(S)
İletişim	Herkül Milas	"Göç: Anadolu Rumları 1919-1922 (Mahkum oldu)"	(A)
Metis	Filiz Bingöl	"Kadın Argosu Sözlüğü" (Beraat)	
Özgür Üniversite	Fikret Başkaya	"Akıntıya Karşı Yazılar" (Beraat etti)	(S)
Pencere	Fevzi Karadeniz	"Eski Zamanlar" (mahkum oldu)	(A)
Peri	Naci Kutlay	"21. yy.a Girerken Kürtler" (Beraat)	(S)
Sel	Metin Üstündağ	"Pazar Sevişgenleri" (Yargıtay Beraat kararını bozdu)	(K)
Sel	Enis Batur	"Elma" Senfoni (Yargıtay Beraat kararını bozdu)	(E)
Sorun	Talat Turan	"Mehmet Eymur, Bir MIT'cinin Portresi (Mahkumiyet)"	(S)
Stüdyo/İmge	Sabri Kalış	"Eminem"	(E)
Stüdyo/İmge	Irvine Welsh	"Porno"	(E)
Stüdyo/İmge	Sibel Torunoğlu	"Travesti Pinokyo"	(E)
Stüdyo/İmge	Eminem	"Kızgın Sarışın"	(E)
Stüdyo/İmge	Suat Bilgi	"Show"	(E)
Stüdyo/İmge	Irvine Welsh	"Olağanüstü, Üç Kimyasal Roman"	(E)
Tohum	Derleme	"Kuzey Batı Dersim: Koçgiri"	(S)
Umut	Derleme	"Bir Mesale: İbrahim Kaypakkaya"	(S)
Yeni Gökyüzü	Hasan Baran	"Ayağında Kundura"	(A)
-	Cemal Anadol	"İsrail ve Siyonizm Kısacasında Türkiye"	(S)

NOT: **A:** Anı ve Biyografi **S:** Siyasi **E:** Edebiyat **K:** Karikatür
U: Üniversite yayını

